

RZEPA (63) sb f

e oraz a jasne.

sg N rzepa (26). ◇ G rzepy (11). ◇ D rzepie (1). ◇ A rzepę (21). ◇ I rzepą (1). ◇ [L rzepie.] ◇ pl A rzepy (3). ◇ [L rzepách.]

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. bot. *Brassica rapa* L.; rzepa, jednoroczna lub dwuletnia roślina jadalna z rodziny kapustowatych (*Brassicaceae*); rapa Murm, Mymer¹, Calep, JanStat, Cn; napus Mącz, Calep, Cn; rapulum Mącz (62) : Murm 115; Mymer¹ 17; Iaycza theż barzo pomagaią mężom ku gamratowaniu, á zwłázcza cebulę á rzepę przy tym iadać *FalZioł* IV 20b; Bo tak lepfze trawienie bywa. [...] Marchwie/ rzepy/ grochu/ fkomnie pożyway. *FalZioł* V 64v, +4c, I 66a, 106c, 119c, d [7 r.] (17); rzepy miałto przepiorek Nárwie w wácek y wkápturek *RejRozpr* H2; *ZapWar* 1558 nr 2686; Więc foli więc y chlebá czáfem nie doftánie/ Rzepá w dole fprochniála bo kápáło ná nię. *RejWiz* 92, 56v; Salagma, Wfzelákie konfekty z owoców vczinione/ álbo famy owoce/ yáko yábka/ grufzki/ yágodi/ wiśnie/ rzepá/ orzechy/ ná długie chowanie włożone y przypráwione. Mącz 365a, 93d, 210b, 240d [2 r.], 345d [2 r.]; NA wfzeláką chorobę nozną/ rzepę furowo s folą wtłukfzy ná bolące miéftce przyłoż. *SienLek* 120, 8v, 9 [2 r.], 48, 119, 135v (9); *RejZwierc* 110 [2 r.]; ZOftáwiłem y tu Greckie słowo Akrides [...]. Iedni domnimáią żeby to były grufzki/ drudzi że ráki/ infzy to maią zá rzepę/ infzy zá ferdufzká v zioł/ etc. Náfzy tłumácze wfzytcy fzaránczą to przełożyli *BudNT* Hhv; *KochWr* 29; Napinae – Ogrod rzepą pořiani. *Calep* 687b, 894a; W dworfkich folwárcech gnoiá cebule y rzepy/ kapufty/ y infze ogrodne rzeczy/ y fádowe tákże: coby miało zgnic/ to przedáć *GostGosp* 72, 68, 70, 72 [2 r.], 108, 122 (10); *WyprPl* C2; GDźiekolwiek pługiem w ogrodzie álbo ná polu będzie orano/ Dźieřięćiná zupełnie ma byđż dawáná/ wyiáwfzy Rzepę/ mák/ [...] y iné rzeczy tym podobné ná ogrodzie fie rodzącé. *SarnStat* 185; [Kápuftá wrzepach kwafnia. Ein kraut fawer kraut *Wokabul* 1539 X8v; Rzepá długa y małdzykowáta/ Rapum longum. Napus vulgaris et rotundum *SienHerb* L2#v; RAPA, GONGILIS, Gongolida, Rapum, Rzepá *UrządowHerb* 261b, 262a (Linde)].

Przysłowie: Vmuy szłapy boć ná nich/ błotá pełno wfzędý/ Zeby mógł rzepy náfiác/ podzyálfwzy grzędý. *RejZwierc* 139v; *RejZwierc* 61v; *WerGośc* 235.

[Wyrażenia: »rzepa nasienna, do nasienia«: *LustrPłoc* 207; za rzepę do nasienia ... gr. 2 16 den. 9 *InwBiskWłocł* 1582 68; za rzepę nasienną ... gr. 2 *InwBiskWłocł* 1582 330.

»rzepa wędła [= ususzona na zimę]«: psczół pniów 6, rzepy wędły ćwiertnia jedna, kapusty kwaśny kłoda jedna. *InwSzlachKal* 1576/33.]

Zestawienia: »rzepa domowa« (1): Też małz wiedzieć iřz iest dwoiaka rzepa/ iedna domowa o ktorey tu piřzemy/ druga polna ktorą żową Rapula według *Pandecti FalZioł* I 119d.

»rzepa mała« (1): Druga rzepa iest mała ktorą żową rapula ta czyni wiatry y nadimanie w żiwocie á nietak dobrze tuczy iako pierwřza. *FalZioł* I 120b.

»rzepa polna« (1): *FalZioł* I 119d cf »rzepa domowa«.

2. Zestawienia w funkcji różnych nazw botanicznych (1) :

[»rzepa błędna« = prawdopodobnie: *Rapistrum Crantz* L.; rzodkiew řwirzepa, roślina należąca do rodziny kapustowatych (*Brassicaceae*): Rzepá błędna/ Rapum fylveftre. *Seuruben. SienHerb* L2#v.]

»rzepa okrągła« = *prawdopodobnie: Brassica napus L.; brukiew, karpień, roślina uprawna z rodziny kapustowatych (Brassicaceae) (1): Napus – Rzepa okrągła. Calep 687b.*

【»rzepa świnia« = *prawdopodobnie: Tacca leontopetaloides L. (Kuntze); krępiel pierzastodzielna, roślina zielna z rodziny krępielowatych (Taccaceae), chętnie spożywana przez wypasaną trzodę; leontopetalon Cn: Rzepá świnia/ Leontopetalum. Sewwurtz SienHerb L2#, E3#.】*

Synonim: 1. kolnik.

DDJ